

Από την εφημερίδα «Φιλελεύθερος», Πέμπτη 20 Οκτωβρίου 1983

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ

Το δικό μου 1931

Της κ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Κεφαλοχώρι το χωριό μου. Δεν έχει πολλά τέτοια η Κύπρος. Σταυροδρόμι και γεφύρι Ανατολής και Δύσης μα και Βορρά και Νότου του νησιού. Αμμόχωστος, Λευκωσία και Απόστολος Ανδρέας συνδέονται με το Τρίκωμο και αν ήταν να του χρωστούν διόδια ποτέ δεν θα ξοφλούσαν. Για να είμαστε πιο δίκαιοι και το Τρίκωμο χρωστά τη μεγάλη του ανάπτυξη ακριβώς σε τούτο το ρόλο. Και οι Άγγλοι καταχτητές σ' αυτό πάνω βασίστηκαν και αγόρασαν σημαντικά κομμάτια γης και τα μετέτρεψαν σε επαύλεις, χωρίς να λογαριάσουμε τα παλιότερα Φράγκικα φέουδα που κρατούσαν μέχρι σήμερα.

Ένα τέτοιο αρχοντικό χρησίμευε για αστυνομικός σταθμός της αποικιοκρατίας. Χτισμένο μέσα στο κατάφυτο από πορτοκαλιές περιβόλι, έμοιαζε σαν κάστρο τριγυρισμένο από φρουρούς. Στο υπόγειο, αν και υγρό, επικρατούσε μια γαλήνη και ησυχία, που αν θεληματικά ζούσες εκεί, με δικαίωμα ν' ανεβαίνεις να περιδιαβάσεις στο περιβόλι, θα σου άρεσε το δίχως άλλο, όσο απαιτητικός και αν έλαχε να είσαι.

Τα πάνω δωμάτια, λαβύρινθος. Αμέτρητες σάλες, υπνοδωμάτια, τραπεζαρίες πρόχειρες κι' επίσημες, κουζίνα, ολόκληρα διαμερίσματα. Κι' όλ' αυτά όχι πάνω από δυο όροφοι, εκτός βέβαια απ' τό υπόγειο.

Παλιότερα ήταν η κατοικία της Λίζας που έφτανε από βασιλική γενιά. Έφτανε να πατήσεις το πόδι σου στο κουσουλάτο της Λίζας και οποιοδήποτε αδίκημα έκανες δε μπορούσε κανένας να παραβιάσει το άσυλο που σου παραχωρούσε η Κοκόνια Λίζα.

Οι χωριανοί θυμούνται ένα χριστιανό - Περαιτικό το βγάλανε αργότερα - που είχε σκοτώσει ένα Τούρκο για λόγους τιμής και πήγε και κρύφτηκε στο κονάκι της Λίζας. Τουρκοκρατία ήταν, αλλά δεν τόλμησαν οι αρχές να πάνε μέχρι εκεί να γυρέψουν το φονιά. Ο Περαιτικός με ασφάλεια φυγαδεύτηκε στην Αίγυπτο. Όταν πολύ αργότερα γύρισε του κολλήσανε το παρατσούκλι Περαιτικός. Η Λίζα έχει προ καιρού πεθάνει. Οι κληρονόμοι της δεν μπορούσαν να μένουν πια στο χωριό. Διατηρού-

σαν τους υπηρέτες στα υποστατικά για να περιποιούνται το τσιφλίκι και το κυρίως αρχοντικό το νοίκιασαν στην κυβέρνηση για Αστυνομικό Σταθμό.

Σ' ένα ψηλό ιστό κυμάτιζε η τρίχρωμη σημαία των Άγγλων. Αστυνομικοί κάμποσοι, Έλληνες μαζί και Τούρκοι κι ένας Άγγλος επί κεφαλής, ο σταθμάρχης.

Καβάλα στ' άλογα τους οι αστυνομικοί κάνανε περιπολία, δυο-δυο, τρεις-τρεις ή και μονάχοι τους στα γύρω χωριά.

Ένας λαϊκός ποιητής έλεγε σαρκαστικά:

Αστυνομία ζωηρή γυρίζει τα χωριά,

Σύκο να φάει ο άνθρωπος δεν έχει σωτηρία!

Ήταν Οχτώβρης του 1931. Προετοιμάζονταν οι γεωργοί να υποδεχτούν το Χειμώνα. Βγάζανε την κοπριά και την απλώθανε στα χωράφια, επίστρωναν με λάσπη τις στέγες των σπιτιών πριν αρχίσουν βροχές και τρέχουν απάνω τους τα νερά, κόβανε τις ελιές, μάζευαν το θαμβάκι και μαζεύονταν κι' οι ίδιοι στο νοικοκυριό τους.

Σ' ένα γειτονικό με την αστυνομία σπίτι, πάνω στη γωνιά του δρόμου ήταν ένας γεωργός καλοστεκούμενος. Είχε μια υπολογίσιμη ζήση, αλλά την έβαλλε σε δεύτερη μοίρα κάτι τέτοιες μέρες.

Ήξερε λίγα γράμματα, διάβαζε ιστορία, διάβαζε εφημερίδα και πίστευε πως οι Άγγλοι δεν έπρεπε να μείνουν πιο πολύ στο νησί. Αυτό που είχε ζητήσει ο Αρχιεπίσκοπος από τον πρώτο Άγγλο Αρμοστή, όταν τον καλωσόριζε από μέρους όλων των Κυπρίων στην εισοδο της Λευκωσίας, το είχε βαθεία χαραγμένο στη ψυχή του ο Χαμπής:

«Εξοχώτατε, σας καλωσορίζω σαν το Μεσίτη άγγελο που θα επισπεύσει την ποθητήν ένωση της μικρής κόρης με τη μεγάλη μάνα της».

Ο γεωργός Χαμπής για την ώρα άφηνε τις ευθύνες της οικογένειας στη γυναίκα του. Κατά το μεσημέρι της 21 του Οχτώβρη, μια πνιγερή φθινοπωρινή ατμόσφαιρα προμνηύσε χαλασμό στο χωριό. Σηκωτούς πήραν σχεδόν όλους τους άντρες και τους κλείσανε στο

υπόγειο της αστυνομίας, γιατί τα νέα που φτάνανε από τις πόλεις ανησύχησαν τις αρχές.

Ξεσηκώθηκαν οι Κύπριοι και κάνουν επανάσταση. Κάψανε το κυβερνείο στη Λευκωσία, μπήκαν στις αποθήκες και κλάψανε το αλάτι στη Λάρνακα, κάμαν δολιοφθορές στην Κερύνεια και προσπαθούσαν να δείξουν στο Δυνάστη πως το δίκιο τους που τους αρνιότανε θα το παίρναν με τα χέρια τους. Έδρασαν αστραπιαία οι αποικιοκράτες και κατάστειλαν την εξέγερση στη γένεση της.

Ανάμεσα στους κρατούμενους κι' ο Χαμπή. Ήταν η εποχή της λαδιάς. Οι ελιές έτοιμες. Σειρά για να τις αλέσουν στο λιοτρίβι του χωριού είχαν πάρει για το θράδυ.

Η καημένη η γυναίκα του Χαμπή έζεψε τα βόδια στο βοδάμαξο, το γέμισε με ελιές και πήρε για συντροφιά τα δυο μεγάλα αγόρια της και τράθηξε για το λιομύλι. Μα τα παιδιά ήταν πέντε. Τα άλλα τρία, ένα αγόρι επτά χρόνων, ένα κορίτσι τεσσάρων και το θυζασταρούδι τα εμπιστεύτηκε στη γειτόνισσα. Νύχτα, θα έλειπε, έπρεπε κάποιος να νιαστεί για τα μικρά. Η γειτόνισσα είχε και τα δικά της παιδιά, αυτό όμως δεν την εμπόδιζε να προσέχει και τα γειτονόπουλα σαν τα δικά της.

Μαγείρεψε ότι καλό μπορούσε, ντάντεψε τα παιδιά να μη καταλάβουν την έλλειψη της μάνας και περίμενε το γυρισμό της γειτόνισσας.

Τι παραμύθια, τι νανουρίσματα θυμήθηκε κι' αμόλησε στα παιδιά, που θλιμμένα κύτταζαν την πόρτα μήπως φανεί ο πατέρας για να τα πάρει στο σπίτι τους. Είχαν δει τους αστυνομικούς, μα το μυαλό τους δεν πήγαινε στο κακό.

- Θάρθει ο πατέρας, θεία Χριστίνα. Όλοι οι άλλοι γύρισαν. Θα τον αφήσουν κι' αυτόν.

Δεν τον άφησαν εκείνη τη νύχτα. Ξημερώθηκε κι' η μάνα στο λιοτρίβι. Και τα μικρά κοιμήθηκαν στην γειτόνισσας το σπίτι.

Επιστράτευσε όλη τη δύναμη της η γυναίκα του Χαμπή, για ν' αντικαταστήσει τον άντρα της και τα κατάφερε μια χαρά. Χαράματα γύρισε στο σπίτι, μάζεψε τα παιδιά από τη γειτονιά και συνέχισε και τη μέρα να δουλεύει σαν να μη είχε ξενουχτήσει.

Οι χωριανοί κατηγορούσαν τον ανεπρόκοπο, που άφηνε τη γυναίκα του να βασανίζεται κι' αυτός ξημεροβραδυαζόταν να διαβάσει εφημερίδες και να μαθαίνει τα νέα.

Ο Χαμπής λίγο νιαζόταν για τις επικρίσεις των «αδαών».

Με την καλοπέραση δε γίνεται αγώνας, έλεγε και ξανάλεγε. Τι πάθαμε αν πήγαμε μια δυο μέρες φυλακή; Ούτε κλέψαμε, ούτε σκοτώσαμε. Πάλι καλά. Οι δεσποτάδες κι' οι βουλευτές εξορίστηκαν γιατί θεωρήθηκαν υποκνητές της εξέγερσης.

Από κείνη τη μέρα ως το 1939 η αποικιοκρατία συνεχίζει τα αυστηρά μέτρα εναντίον του λαού, αλλά το αποτέλεσμα ήταν αντίθετο απ' αυτό που περίμενε.

Το 1942 ο Χαμπής πέθανε. Το τετράχρονο κορίτσι του 1931, ποτέ δεν παραδέχτηκε πως ο πατέρας της ήταν ανεπρόκοπος. Ίσα-ίσα που του χρωστά ευγνωμοσύνη γιατί χωρίς να της άνοιγε τα μάτια, ποτέ δε θάξερε τι ζητούσε η Κύπρος από τα παιδιά της στο μεγάλο αγώνα της.

Στην ιερή μνήμη
του πατέρα μου.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ